

Landskap: Småland Upptecknat av: Jan-Öjvind Swahn

Härad: _____ Adress: _____

 ~~socken~~ Växjö stad Berättat av: Fru ...Uppteckningsår: 1944 Född år 1855 i Växjö landsförsamling.

Julotta, julmat o. andra julsever.	s. 1.
Boskap i staden.	s. 4.
Kloka.	s. 8.
Vatten.	s. 9.
Kyrkan.	s. 10.
Hörsförhöv, nattvardsgång.	s. 11.
Kristi himmelsfärdsdag.	s. 12.
Mo i drömmar, majstäng.	s. 13.
Valborgsmässa, påsk.	s. 14.
Pilsbacken, posten, lasarettet.	s. 15.

ACC. N:R M. 9694 : /.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Julotta, julmat o. a. julseder.

Di hade alltid ljus med sej när det var julotta, och de skulle sättas i hål där var i bänkastöden. Det var små talgaljus man hade då, och så kom kyrkevaktmästaren och tände dem och han tände dem ett och ett med tändstickor, och de var inte så svårt, nej, de stod längst ut vid gången. Ottan, ja den var så bittida då att den begynnade redan klockan fyra på morgonen. Så vi fick gå hemifrån strax efter halv fyra, eftersom vi bodde i landsförsamlingen, vi. Det var något som hette gastagudstjänst innan och den var man allt bra rädder för att komma till. Min mormor, hon kom en gång så tidigt, så tidigt dit, men i alla fall så var hela kyrkan alldeles fuller utav folk och de hade hunnit en bit i ottan, märkte hon. Men hon såg just ingen hon kände där och det tyckte hon var så konstigt, och inte kände hon prästen igen. Men så såg hon en släkting som hon visste var dö, och då förstod hon var hon hade hamnat, men släktingen, hon sa hur hon skulle

ACC. N:R M. 9694:2

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

bära sej te för att komma från med livet, och det gjorde hon. Jo, hon skulle visst gå baklänges ut och så var det visst så att hon skulle lämna sin schal där längst nere vid dörren. Jo, så var det allt, och sen när hon kom dit igen till den riktiga ottan, så skulle hon hämta sin schal tänkte hon, men då var där ingen, utan den låg i smulor på golvet och så hade de nog tagit hämnd likasom så.

På jul hade vi lutfisk och så var det förstås ärtsoppa. Gröten den var på risgryn, och så var det fläsk och korv och så skulle det va dukat jämt under juldagarna. Vem som kom dit och hälsade på så skulle han smaka på det. Julagranen den var enkelt klädd, och ljus fanns det knappt nåra i den och det var ju inte många ljus för övrigt heller, för de de hade, de fick de stöpa själve. Granen stod vid bordet eller vid fönstret, och där var ett par äpple och litet silkepapper i på den tiden, men inga karameller alls, ånej, det var så ont om pengarna då, ska jag säja han. Granen

ACC. N:R M. 9694:3.

högg vi själve om vi kunde, eljest var de de som köpte den från landet. Ljusen stöpte de litet för jul, efter slakten då förstås. Och så skurade de och gjorde fint och gnodde med fin sand och björkeviskor. De som liksom var litet mer förmögne, de hade julabonader oppe i taket och så. Och så snodde de halm och hade till ljuskronor, men nån julhalm, det hade vi inte. Neken till fåglarna den fick man utav bekanta på landet

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9694:4

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Boskap i staden.

Då fanns det minsann inte någon mjölk att få och köpa inne i stan i affärer, utan de fick ha ko själve i vart a hus.

I Västra Mark utom stan var där en beteshage, och där släppte de djuren om sommaren, och där var en vaktekvinna, som tog hand om djurena vid en grind, och där fick de sen hämta var och en sina djur. De hade också lyckor, som låg oppåt norr och västerut med, och så vid järnväggsgatan innan järnvägen kom te.

Vid kyrkan, där smålandsposten är nu, där bodde kantor Olsen.

Schander, han hade sitt hus där banken är nu, och han, han hade mycket kreatur. Inpågården, där hade de lagår, svinstia var där jämte den, och så handlare och såna de hade ett stall med hästar i också. Höladorna var ute på lyckorna, och därifrån körde de in höet i lassavis. En vagnbod, kallade de det, hade de på gården. Så hade de en särskild vedbod,

ACC. N:R M. 9694:5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

eller också la de veden i staplar i brandgatorna. Den var staplad i famnavis. På slinnet hade de hö. De meste hade jordbruk, mest i vart a hus, de som rådde om gården. De, som inte hade egna kor fick mjölk från landet, och den gick bönderna in med till stan själve, och den kostade en tolvskilling kannan. Det var en del som bara var jordbrukare, men de fleste hade också hantverk eller affär. De hade så där ett par tunnland, så de knappt hade för kreaturen, men så var det förstås olika efter hur många kreatur de hade. De hade en piga och en dräng för djurena, men de fick hjälpas åt i köket också, och drängen han hade ~~hans~~ hand om hästarna och stallet och fick göra tjänst som kusk han. Höns hade somliga, men det fanns att få köpa på torget, och ägg med, och så var där en fyra fem kor, en två tre svin och en häst eller kanske två. Handlarena åtminstone hade två hästar. För det gemensamma betet betalade de allt efter hur många djur de hade. Om sommaren mjölkade de middag vid

ACC. N:R M. 9694:6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

tolv, och morgon klockan fyra och på kvällen vid sju. Middagsmjölkningen. När de skulle till att mjölka middag så gick pigorna ut till lyckorna och mjölkade och sen bar de hem mjölken i ok. De bar i bleckämbar här i stan. Djurena vattnades i en brunn på gården. Svinena var i en bod vid fähuset året om. Gösslen körde de utanför lagårn. Den hämtade bönnerna sen. De slutade med kreaturen nån gång vid artonhundrasjutti. Myndigheterna förbjöd det, och det är säkert en sjuttifem år sen, för jag var just kommen i tjänst hos ... då. De ville väl ha friskare luft i stan och de tyckte väl att det var orent på något sätt. Kreaturen fick inte gå lösa. De som gjorde det de sattes på stadshuset och så fick de lösas ut med ett par riksdaler. Nej de skulle hållas inne på gården i en stallbå. Slakten den skötte slaktarena från landet. På sina trädgårdar hade de säd, potatis och havre och så var där alla sorters grönsaker.

ACC. N:R M. 9694: 7

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Mestadels hade de till husbehov, ellas köpte de på torget. Pigor och drängar fick sköta allt som hade med jordbruket att göra. När de skulle till att skörda, tröska eller så, så lejde de folk utifrån landet. De tröskade med slagor. De sa trask förresten på den tiden, och trusket. Och skörde fester hade de med alla sorters mat och sen dans på logen till slut. Men då deras jord, där har de byggt hus nu överallt. De hade en dräng och två pigor. Somliga hade nog bara två pigor. De fick 26 kronor i lön om året pigorna, och drängar de kunde få femti. Frivecka fick de när de slutade i en tre eller fyra dar. Då arbetade de väl åt sej själve, och de som var från landet for in till stan och så firade de friveckelördag. Somma festade opp sina pengar, andra satte in på banken litet grann. I stadja fick de två kronor eller en. Ja, fem med, för det fick jag på första platsen som jag hde här.

ACC. N:R M. 9694:8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kloka.

Johanna i Filehöl, hon är dö för länge sen. Hon kunde spå och så tog hon rätt på tjuvar. Hon visade på tjuvarna i vattensåar.

Schenn i Hansås, han var allt en redier doktor han, för han kunde säga både var de hade för sjukdom och om de kunde bli bra från det de var sjuka i och så kunde han säga till dem hur länge de skulle få leva efter också, så det var en duktier karl den, men han är död han med för länge sen, ja men.

ACC. N:R M. 9694:9.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vatten.

På gårdarna hade de brunnar, och de hade gott vatten. Men det vattnet som de drack, det kom från brunnar som var allmänna. En av dem hette tomtakällan. När där hade brunnit ner så var där inte bebyggt, och så kallade de det för tomten, och så kallade de brunnen efter det för tomtakällan och det var här uppe i närheten av ---gatan.

Klädesfabriket bmann 1870.

ACC. N:R M. 9694:10.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kyrkan.

Kyrkebänkarna var köpta och de hade nycklar, och kyrkvaktmästaren öppnade när prästen hade kommit i predikstolen. Det kostade tre kronor för en sån bänk och det betalades till sysslomannen i början av året, och det skedde i ~~sk~~kristian. Männen satt till ~~vänster~~ höger och fruntimrena till vänster från ingången räknat. Den finaste platsen var längst framme vid stora gången och där satt prästerskapet och biskopen och landshövdingen. Det var allt biskopen som skulle vara högst av dem.

Elmegren han var en komminister, men han var gammal och inte något vidare.

Lenquist, det var en bra talare.

Man fick inte röra något sådant som kom från kyrkogården, det var farligt.

ACC. N:R M. 9694: //.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Husförhör, nattvardsgång.

Vid husförhören skulle tjänarena gå till att förhöras, och det var i skolan, och de fick ställa sig där i en ring, och så fick de läsa innantill i bibelen, och sen utantill i katekesen, men nu så skrivs det bara upp en del saker där. Nattvarden var oftast en gång om året, men det fanns ju präster som ville att de skulle gå till nattvarden åtminstone en gång i trettingen, så det skulle bli fyra gånger om året det.

Innan de frikyrklige fick missionshuset, så höllä de i godtemplarehuset.

ACC. N:R M. 9694:12.

Kristihimmelsfärdsflickor.

Flickorna från landet gick till stan i sina ^{bästa} kläder kristihimmelsfärdsdag, de skulle gå i kyrkan och på fester.— De skulle ut och meta den dan, för det var förste metaredan, och då gick de ut så bittida så.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9694:13.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Midsommar, majstång.

Vid messmer var det majstång, och de brukade fara ut till Evedal. Majstång i stan - nej, det vara väl bara barn det som hade det där. Man skulle ha det lövat med björke och eke, det messmerslövet satte de vid spisen och så i rummena. På kvällen var där dans i Evedal, och ute på backarna förresten, men där var det bara en hoper ungdom som färades. Messmersdan var det så lugnt och det var ju hälet (heligt) och då skulle de gå på kalas hos vänner och bekanta.

ACC. N:R M. 9694:14.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Valborgsmäss, påsk.

Valborgsmässa, hade de såna där eldar ute våd sjön, ochså på Staglabacken, och den var det några karlar där oppe som gjorde i ordning. De dansade och så då också i en del hus. Dagarna i påskaveckan hette blåmåndag, vita tisdag och dymelonsdag, skära torsdag och långa fredag och påskafton. Påskaftons kväll var det ägg och gröt och äggtoddy om de tyckte om sånt. De som var i tjänst skulle gå på ottesång högmässa och aftonsång. De skulle slå barnen med det (påskariset) och de kom på mornarna och höll opp och så slog de syskonen. Ja, de skulle väl bli lyckliga av det. Påskakärringarna reste på grissla till Blåkulla och de skulle skjuta på dem och det ^{var} pojkar och tockna sköjiga gamla karlar som gav sej ut på såna dumheter och söp gjorde de väl då med, ja det var då ena gamla tosingar. Barnen gjorde påskabrev.

ACC. N:R M. 9694:15

Pilabäcken, posten, lasarettet.

Pilabäcken, den va i promenaden som går neranför posthuset.

Det varfförr i Linnéparken. Det var ett litet lågt hus. Sen var det lasarettet vid stationen, det var bara två våningar på det och det lågg alldeles precis mittemot stationen.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV